

Preschool Children's Views on Nasreddin Hodja Jokes

Dr. Seda Eskidemir Meral

Akdeniz University – Türkiye
ORCID:0000-0002-3129-4908
seskidemir@akdeniz.edu.tr

Abstract

Nasreddin Hodja is the most important name of Anatolian culture. Nasreddin Hodja is both a master of humor and a great thinker and a folk sage. In Nasreddin Hodja jokes, there are points that will educate and make you think while entertaining. It is thought that children of all ages can find humorous elements in Nasreddin Hodja jokes according to their cognitive level. The aim of this study is to determine the opinions of preschool children about Nasreddin Hodja and Nasreddin Hodja jokes. The study group of the research, which was conducted in the basic qualitative research design, consisted of 59 children aged 48-73 months attending a kindergarten affiliated to the Ministry of National Education in Antalya province. The data were collected through a "semi-structured interview form" prepared by the researcher. The children in the study group were interviewed individually. In the study, "I Was Going To Get Off Anyway", "He Was Sleepy", "The Direction Of The Donkey" jokes and three pictures related to these jokes and one Nasreddin Hodja picture were used. The data of the study were analyzed by content analysis method. As a result of the research, it was determined that most of the children knew Nasreddin Hodja, and that they mostly knew Nasreddin Hodja through cartoons/television. Children made explanations about Nasreddin Hodja's cartoons, personality traits, physical characteristics and jokes. It was observed that almost all of the children did not know what the joke meant and had not heard the jokes told before. "The Direction Of The Donkey" joke was the joke that the children found the funniest and laughed the most. In all jokes, children found the basic inconsistency in the joke funny the most. While it was seen that most of the children did not understand the humor in the jokes, it was determined that they understood the humor in the joke "He Was Sleepy" the most. It is a remarkable finding of the study that some of the children did not laugh even though they expressed that they found the jokes funny. It is recommended to include Nasreddin Hodja jokes in preschool education environments in order to enrich children's knowledge about Nasreddin Hodja and to support children's humor development.

Keywords: Nasreddin Hodja, Preschool, Humor, Joke

**E-International
Journal of Educational
Research**

Vol: 14, No: 3, pp. 298-312

Research Article

Received: 2023-04-03

Accepted: 2023-06-27

Suggested Citation

Eskidemir Meral, S. (2023). Preschool children's views on Nasreddin Hodja jokes, *E-International Journal of Educational Research*, 14(3), 298-312. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1275858>

Extended Abstract

Problem: Education is the process of making creations and changes in the individual's behavior, mind and emotions in a way that will make the individual himself/herself, the society he/she is in and the universe happy. The main factor of this process is the individual's abilities, competencies and characteristics (Toprakçı, 2012). Nasrettin Hodja is an important name in our culture (Boratav, 2006). Nasreddin Hodja is both a humor master and a great thinker and a folk sage (Gülşen, 2012). In Nasreddin Hodja jokes, the features of thinking and criticizing come before the feature of laughing. Although they do not cause laughter, these jokes, which leave a smile on the face of the listeners, require a fine understanding (Keskin, 2015). It is thought that children of all ages can find humorous elements in Nasreddin Hodja jokes according to their cognitive level.

In the literature, there are many studies examining Nasreddin Hodja and his jokes in different disciplines. There are studies examining Nasreddin Hodja jokes according to humor theories (Bayraktar, 2010), philosophical (Tiğli, 2019) and educational aspects (Arıcı, 2018); Nasreddin Hodja cartoons (Yılar & Kakşa, 2020), Nasreddin Hodja in children's books (Erdal & Erdal, 2017; Karakuş, 2017). In the literature, there are studies determining the views of primary and secondary school children on Nasreddin Hodja and his jokes (Akün, 1997; Bozkurt, 2017; Bulut & Kuşdemir, 2013; Duran, 2012; Kızıltan, 2006; Ungan, Cevher, & Kurt, 2017). There were studies in which an educational program prepared to introduce Nasreddin Hodja to preschool children was explained (Nalbantoğlu, 2009) and a computer-oriented model proposal was developed for the use of Nasreddin Hodja jokes in preschool education (Kabadayi, 2005). However, there was no study in which the views of preschool children on Nasreddin Hodja were examined. In this respect, it is thought that determining how Nasreddin Hodja, one of the important figures of the world of humor and our culture, is seen from the eyes of children will contribute to the literature. The aim of this study is to determine the views of preschool children on Nasreddin Hodja and Nasreddin Hodja jokes.

Method: This study was conducted in basic qualitative research design. The primary purpose of basic qualitative research is to reveal and interpret how people make sense of their lives and worlds (Merriam, 2013). In this study, the basic qualitative research design was preferred because it was aimed to reveal how children make sense of Nasreddin Hodja and his jokes. The study group consisted of 59 children aged 48-73 months attending a kindergarten affiliated to the Ministry of National Education in Antalya. The children in the study group were selected using the criterion sampling technique, one of the purposeful sampling types.

The data of the study were collected through a "semi-structured interview form" prepared by the researcher. The interview form consists of questions to determine children's recognition of Nasreddin Hodja, what they know about Nasreddin Hodja, and questions to determine children's knowledge of Nasreddin Hodja jokes and their finding them funny. In addition, there is a section in the form for each joke to be marked as laughed/not laughed at the picture, laughed/not laughed while telling. In line with the expert opinions, the jokes "I Was Going To Get Off Anyway" (Sakaoğlu and Alptekin, 2014), "He Was Sleepy" (Köprülü, 2004 as cited in Bayraktar, 2010) and "The Direction Of The Donkey" (Özçelik, 2005), three pictures related to these jokes and one Nasreddin Hodja picture were used in the study. The children in the study group were interviewed individually in the empty guidance room at the school. After a short conversation with the child, the study was started by showing the child a picture of Nasreddin Hodja and asking whether he/she recognized him/her. After the questions about recognizing Nasreddin Hodja in the interview form were asked to the child and his/her answers were noted, the child was told that he/she would be told a few Nasreddin Hodja jokes. The picture for the first joke was placed in front of the child and the child was given the opportunity to examine the picture for a short time. In the meantime, the researcher noted the child's laughter at the picture on the form as laughed/not laughed. After each joke was told, the child was asked questions about whether he/she had heard the joke before, whether he/she found the joke funny, and where the joke was funny. Each interview lasted between 5-12 minutes.

The data of the study were analyzed by content analysis, one of the inductive analysis methods. Inductive analysis is the process of defining, coding and classifying data. The main purpose of content

analysis is to reach concepts and relationships that can explain the collected data (Patton, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2013). In content analysis, codes are first extracted and then categories are created in line with these codes (Creswell, 2013). In this study, children's views on Nasreddin Hodja were coded and categories were formed by bringing these codes together. The reliability of the study was increased by making direct quotations from the statements of the children in the study group.

Findings: As a result of the research, it was found that most of the children knew Nasreddin Hodja, and that they mostly knew Nasreddin Hodja through cartoons/television. Children made explanations about Nasreddin Hodja's cartoons, personality traits, physical characteristics and jokes. Children gave the most answers in the category of explanations about the cartoon. When the opinions of the children in the study group about Nasreddin Hodja were examined, it was seen that very little emphasis was placed on the fact that he was funny and entertaining, and no emphasis was placed on the fact that he was smart. It was found that almost all of the children did not know what the joke meant and had not heard the jokes told before. It is seen that children find the basic inconsistency in the jokes funny the most in all jokes. While it was seen that most of the children did not understand the humor in the jokes, it was found that they understood the humor in the joke "His sleep was gone" the most. Children also found other inconsistent situations in the content and pictures of the jokes funny. It was found that about half of the children laughed at the jokes they found funny or did not laugh at the jokes they did not find funny. About one third of the children did not laugh at the jokes they found funny or laughed at the jokes they did not find funny. In addition, some children did not laugh while listening to the joke or looking at the picture, but laughed when the researcher asked them if they found it funny.

Suggestions: In order to enrich children's knowledge about Nasreddin Hodja and support their humor development, it is recommended to include books, Nasreddin Hodja jokes, cartoons and activities related to Nasreddin Hodja in both education and home environment. Although preschool children are not sufficient to understand the humor in Nasreddin Hodja jokes due to their developmental characteristics, it was seen that there were elements in the jokes that they found funny and laughed. In this respect, it is thought that it would be appropriate to include Nasreddin Hodja jokes in preschool education programs. Studies examining children's views on Nasreddin Hodja and his jokes according to age and gender can be conducted. Studies can be conducted to examine the views of children from different school types and different cities about Nasreddin Hodja. The relationship between children's finding a humor element funny and laughing can be investigated using different humor materials (funny videos, incompatible pictures, etc.).

Okul Öncesi Çocukların Nasreddin Hoca Fıkralarına İlişkin Görüşleri

Dr. Seda Eskidemir Meral
Akdeniz Üniversitesi- Türkiye
ORCID:0000-0002-3129-4908
seskidemir@akdeniz.edu.tr

Özet

Nasrettin Hoca, Anadolu kültürünün en önemli ismidir. Nasreddin Hoca hem bir mizah ustası hem de büyük bir düşünür ve bir halk bilgesidir. Nasreddin Hoca fıkralarında eğlendirirken eğitecek ve düşündürcek noktalar bulunmaktadır. Nasreddin Hoca fıkralarında her yaşta çocuğun kendi bilişsel seviyesine göre mizah içeren unsurlar bulabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocukların Nasreddin Hoca ve Nasreddin Hoca fıkralarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Temel nitel araştırma deseninde gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu, Antalya ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir anaokuluna devam eden 48-73 aylık 59 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan "yarı yapılandırılmış görüşme formu" aracılığı ile toplanılmıştır. Çalışma grubundaki çocuklarla bireysel olarak görüşülmüştür. Araştırmada "Ben Zaten İnecektim", "Uykusu Kaçmış Da", "Eşeğin Yönü" fıkraları ve bu fıkralara ilişkin üç adet resim ile bir adet Nasreddin Hoca resmi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların çoğunun Nasreddin Hoca'yı tanıdığı, en çok çizgi film/televizyon aracılığıyla Nasreddin Hoca'yı tanıdığı tespit edilmiştir. Çocuklar Nasreddin Hoca'nın çizgi filmine, kişilik özelliklerine, fiziksel özelliklerine ve fıkralarına ilişkin açıklamalarda bulunmuşlardır. Çocukların tamamına yakının fıkranın ne demek olduğunu bilmediği ve anlatılan fıkraları daha önceden duymadığı görülmüştür. "Eşeğin Yönü" fıkrası çocukların en komik buldukları ve anlatımına en fazla güldükleri fıkra olmuştur. Çocukların tüm fıkralarda en fazla fıkradaki temel tutarsızlığı komik bulduğunu görülmektedir. Çocukların çoğunun fıkralardaki nükteleri anlamadıkları görülürken en fazla "Uykusu Kaçmış Da" fıkrasındaki nükteleri anladıkları tespit edilmiştir. Çocukların bazılarının fıkraları komik bulduklarını ifade ettikleri halde gülmemeleri çalışmanın dikkat çekici bir bulgusudur. Hem çocukların Nasreddin Hoca'ya ilişkin bilgilerinin zenginleşmesi hem de çocukların mizah gelişimlerinin desteklenmesi açısından okul öncesi eğitim ortamlarında Nasreddin Hoca fıkralarına yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nasreddin Hoca, Okul öncesi, Mizah, Fıkra

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 14, No: 3, ss. 298-312

Araştırma Makalesi

301

Gönderim: 2023-04-03
Kabul: 2023-06-27

Önerilen Atıf

Eskidemir Meral, S. (2023). Okul öncesi çocukların Nasreddin Hoca fıkralarına ilişkin görüşleri, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 298-312. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1275858>

GİRİŞ

Eğitim, bireyi özeğe alarak bireyin kendisini, içinde bulunduğu toplumu ve evrenseli mutlu edecek şekilde bireyin davranışında, bilişselinde ve duygusalında oluşum/yaratım ve değişimler yapmak sürecidir (Toprakçı, 2012). Bu sürecin ana basamaklarından biri okulöncesi eğitim iken içeriklerinden biri de çocuğun içinde yaşadığı kültürün öğeleridir (Toprakçı, 2017). Anadolu kültürünün en önemli ismi hiç kuşkusuz Nasreddin Hoca'dır (Boratav, 2006). Nasreddin Hoca'nın ünü, Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkçe konuşulan topraklarında başlasa da daha sonra neredeyse tüm dünyaya yayılmıştır. Nasreddin Hoca ve fıkraları günümüzde Avrupa ve Afrika'da da yaygın olarak bilinmektedir. Hoca'nın Sivrihisar'ın Horto köyünde doğduğu ve Akşehir'de öldüğü söylenir. Nasreddin Hoca'nın gerçekte yaşayıp yaşamadığına ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak Boratav (2006), Sakaoğlu ve Alptekin (2014) gibi hayatlarını Nasreddin Hoca çalışmalarına adanmış akademisyenler onun gerçek bir tarihi figür olduğunu ifade etmektedirler (Tıgılı, 2019). Nasreddin Hoca'nın adının geçtiği en eski eser Ebü'l-Hayr-ı Rûmî tarafından 1480 yılında yazılan, Topkapı Sarayı kütüphanesindeki Türkçe yazmalar arasında yer alan Saltuknâme'dir. Dünyaca ünlü pek çok kütüphanede Nasreddin Hoca'nın fıkra ve nüktelerini içeren el yazmaları bulunmaktadır (Türkmen, 2013).

Nasreddin Hoca hem bir mizah ustası hem de büyük bir düşünür ve bir halk bilgesidir (Gülşen, 2012). Nasreddin Hoca fıkralarında düşündürme ve eleştirme özellikleri, güldürme özelliğinin önüne çıkmaktadır. Kahkaha attırmasa da dinleyenlerin yüzünde tebessüm bırakan bu fıkralar ince bir kavrayış gerektirmektedir (Keskin, 2015). Tör (1992) Nasreddin Hoca fıkralarının genellikle "Bir gün Hoca" diye başladığını, kısa, kolay anlaşılır, akılda kalıcı olduğunu, çeşitli mesajlar verdiğini ve fıkranın son sözünü mutlaka Nasreddin Hoca'nın söylediğini belirtir.

Alanyazında üstünlük, uyumsuzluk ve rahatlama olmak üzere üç temel mizah ve gülme kuramı bulunmaktadır. Üstünlük kuramına göre gülme, bir kişi veya durumda bir kusur olması ya da kişinin düşmesi gibi dezavantajlı durumlarda ortaya çıkar (Güler ve Güler, 2010). Uyumsuzluk kuramına göre gülme, tutarsız olan bir şeye gösterilen zihinsel tepkidir. Nesnelere, olayların bir kalıba uyması beklenirken bu kalıplara uymayan bir şeyle karşılaşıldığında gülme gerçekleşir (Morreal, 1997). Rahatlama kuramına göre ise gülme enerji boşalmasıdır. Mizah, gerilim ve sıkıntıdan kurtulmayı sağlar (Güler ve Güler, 2010). Ekici (2008) Nasreddin Hoca fıkralarının mizah kuramlarının sadece biriyle değil hemen hemen hepsi ile incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Fıkradaki espri cümlesine ve fıkranın metin özelliklerine göre o fıkranın hangi kurama daha uygun olduğunun belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çocuklarda beş evreden oluşan mizah gelişimi kuramını ortaya koyan McGhee (2002), çocukların gülmesinin uyumsuzluktan kaynaklandığını ifade etmiştir. Sıfırıncı evrede (ilk 6 ay) bebekler herhangi bir mizah olmaksızın gülerken, birinci evrede (6 ay- 12 /15 ay) anne babalarının alışık olmadıkları hareketlerine gülerler. İkinci evrede (12/15ay – 3/4/5 yaş) ise çocuklar nesnelere alışılmamış şekillerde kullanarak mizah üretir. Üçüncü evrede (2- 3/4 yaş) çocuklar nesnelere yanlış isimler vermekten hoşlanırlar. Dördüncü evre olan kavramsal tutarsızlık (3-5 yaş) evresinde kelimelerin seslerine uyum sağlamış olan çocuklar kelimelerin sesleriyle oynamaya başlarlar. Yanlış olduklarını bilseler bile çocuklar kelimeleri saçma şekillerde birleştirmekten hoşlanırlar. Nesnelere insanlar veya hayvanların özelliklerini çarpıtmaktan, insanlara, hayvanlara veya nesnelere ait olmayan özellikler eklemekten, bildikleri şeylerin rengini, boyutunu ya da şeklini değiştirmekten keyif alırlar. Abartılı özelliklere, tutarsız davranışlara gülerler. Bir kişinin karşı cinsine ait bir adla çağrılmasını eğlenceli bulurlar. Beşinci evrede (6/7- 10/11) çocuklar, çift anlamlı veya belirsizliğe sahip kelimelerle yapılan mizahi fıkraları ve bilmeceleri anlayabilirler (McGhee, 2002).

Keskin (2015) çocukların Nasreddin Hoca'yı fıkralardaki yüzeysel uyumsuzluklardan dolayı komik bulduklarını ifade etmektedir. Nasreddin Hoca'nın fıkralarında üst düzey düşünme becerileri kullanarak anlaşılabilir nükteler bulunur. Çocuklar bunu anlayamazlar da kendi gelişimsel düzeylerine göre farklı unsurları komik bulabilirler. Bir çocuk "Benim değil eşeğin yönü ters" denilmesine gülerken başka bir çocuk bunu bilişsel olarak anlayamazsa da sadece Hoca'nın eşeğine ters binmesindeki kavramsal tutarsızlığa gülebilir. Bu nedenle Nasreddin Hoca fıkralarında her yaşta çocuğun kendi bilişsel seviyesine göre mizah içeren unsurlar bulabileceği düşünülmektedir.

Alanyazında ilkököl ve ortaoköl dönemindeki çocukların Nasreddin Hoca ve fıkralarına ilişkin algılarını belirlemeye yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Duran (2012)'in beşinci sınıftaki öğrencilerle yaptığı çalışmada öğrencilerin, Nasreddin Hoca'yı, "komik, eşeğe ters binen hazır cevap ve bilgili" şeklinde tanımladıkları ve yarısından fazlasının fıkralardaki mesajı anlamada "çok başarısız veya başarısız" oldukları bulunmuştur. Bulut ve Kuşdemir (2013) tarafından yapılan çalışmada beşinci sınıfa giden öğrencilerin tamamının Nasreddin Hoca'yı tanıdıkları bulunmuştur. Öğrenciler Nasreddin Hoca'nın karakter özellikleriyle ilgili olarak en çok komik, şakacı, eğlenceli, iyi kalpli, bilgili, zeki ve hazır cevap olmasını vurgulamıştır. "Zaten İnecektim", "Eşeğe Ters Binen Hoca" ve "Uykumu Arıyorum" fıkralarının en bilinen fıkralar olduğu görülmüştür. Bozkurt (2017)'un ilkököl dördüncü sınıftaki öğrencilerle yaptığı çalışmada öğrencilerin çoğu Nasreddin Hoca'nın bir eşeği olduğunu, çocukları güldürdüğünü ifade etmişlerdir. Çocukların Nasreddin Hoca ile ilgili bilgileri kitaplardaki fıkralardan edindikleri ve en çok "Parayı Veren Dödüğü Çalar" ve "Kazan Doğurdu" fıkralarını bildikleri bulunmuştur. Kızıltan (2006)'ın çalışmasında birinci sınıfa giden çocukların Nasreddin Hoca fıkralarındaki nükteleri yeterince algılayamadıkları ve cinsiyet ile fıkraları algılama arasında ilişki olmadığı görülmüştür. Akün (1997)'ün çalışmasında çocukların en çok güldükleri fıkraların Nasreddin Hoca ve Karadeniz fıkraları olduğu bulunmuştur. Çocukların en çok kızdıkları şakalar; korkutma şakaları, onur kırıcı ve zarar verici şakalardır. Yalçıntaş ve Kartal (2023) tarafından ilkököl öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin mizah düzeylerinin orta seviyede olduğu ve mizah puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre değişmediği bulunmuştur. Öğrenciler en çok beden eğitimi dersinde güldüklerini belirtmişlerdir.

Alan yazında farklı disiplinlerde Nasreddin Hoca'yı ve fıkralarını inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. Nasreddin Hoca fıkralarını mizah teorilerine göre (Bayraktar, 2010), felsefi (Tıgılı, 2019) ve eğitimsel (Arıcı, 2018) açıdan inceleyen, Nasreddin Hoca çizgi filmlerini inceleyen (Yılar ve Kakşa, 2020), çocuk kitaplarındaki Nasreddin Hoca'yı (Erdal ve Erdal, 2017; Karakuş, 2017) inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. İlkoköl ve ortaoköl dönemindeki çocukların Nasreddin Hoca ve fıkralarına ilişkin görüşlerini belirleyen (Akün, 1997; Bozkurt, 2017; Bulut ve Kuşdemir, 2013; Duran, 2012; Kızıltan, 2006; Ungan, Cevher ve Kurt, 2017) çalışmalar da yer almaktadır. Okul öncesi dönemdeki çocuklara Nasreddin Hoca'yı tanıtmak için hazırlanmış bir eğitim programının anlatıldığı (Nalbantoğlu, 2009) ve Nasreddin Hoca fıkralarının okul öncesi eğitimde kullanılması için bilgisayar-odaklı bir model önerisinin geliştirildiği (Kabadayı, 2005) çalışmalara ulaşılmıştır. Ancak okul öncesi dönemdeki çocukların Nasreddin Hoca'ya ilişkin görüşlerinin incelendiği bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu açıdan Nasreddin Hoca'nın çocukların gözünden nasıl görüldüğünün belirlenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocukların Nasreddin Hoca ve Nasreddin Hoca fıkralarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi dönemdeki çocukların Nasreddin Hoca'ya ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Okul öncesi dönemdeki çocukların Nasreddin Hoca'nın fıkralarına ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma, temel nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Temel nitel araştırmalarda öncelikli amaç insanların hayatlarını ve dünyalarını nasıl anlamlandırdığını açığa çıkarmak ve bunu yorumlamaktır (Merriam, 2013). Bu çalışmada da çocukların Nasreddin Hoca'yı ve fıkralarını nasıl anlamlandıkları ortaya konulmak istendiğinden temel nitel araştırma deseni tercih edilmiştir.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 18.01.2023 tarihli ve 29 sayılı kararı ile alınan izin sonrasında araştırma gerçekleştirilmiştir.

1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Antalya ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir anaokuluna devam eden 48-73 aylık 59 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki çocuklar amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak seçilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği anaokulun seçilmesinin nedeni, araştırmacının haftada iki gün uygulamalı derslerini gerçekleştirmek için bu okulda bulunması ve çalışma grubundaki çocukların araştırmacıyı tanımalıdır. Çocukların araştırmacıyı tanımlarının kendilerini rahat hissederek sorulara içtenlikle cevap vermelerini

sağlayacağı düşünüldüğünden bu okuldaki çocuklar çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu araştırmada yaş ve cinsiyet değişkenleri ele alınmamakla beraber çalışma grubundaki çocuklar belirlenirken yaş ve cinsiyet dengeli dağıtılmıştır. Çocuklara; çocuğun cinsiyetini ve yaşını içerecek şekilde Ç1, E, 67 aylık şekilde kodlar verilmiştir. Çalışma grubundaki çocukların demografik bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma grubundaki çocukların demografik bilgileri

	Gruplar	N	%
Yaş Grubu	48-60 ay	29	49.2
	61-73 ay	30	50.8
Cinsiyet	Kız	31	52.5
	Erkek	28	47.5
	Toplam	59	100

2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan “yarı yapılandırılmış görüşme formu” aracılığı ile toplanılmıştır. Görüşmeler sırasında; yarı yapılandırılmış görüşme formu, Nasreddin Hoca resmi, üç adet Nasreddin Hoca fıkrası ve bu fıkralara ilişkin üç resim kullanılmıştır. Görüşme formu; çocukların Nasreddin Hoca’yı tanıma durumlarını, Nasreddin Hoca ile ilgili neler bildiklerini belirlemeye yönelik sorular ile çocukların Nasreddin Hoca fıkralarını bilme ve komik bulma durumlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Ayrıca formda her bir fıkra için resme güldü/gülmedi, anlatırken güldü/gülmedi şeklinde işaretleme yapılacak bir kısım bulunmaktadır.

Araştırmada kullanılacak fıkralar seçilirken, Nasreddin Hoca fıkralarının yer aldığı kitaplar incelenmiştir. Fıkralar seçilirken;

1. Nasreddin Hoca’ya ait olduğu düşünülen(Sakaoğlu ve Alptekin, 2014) fıkralardan olmasına,
2. Çocukların yaşantısında var olan durumlarla ilişkilendirilebileceği durumları içermesine,
3. Üç temel mizah kuramıyla (üstünlük, uyumsuzluk ve rahatlama) açıklanabilecek olayları içermesine dikkat edilmiştir.

Bu kriterleri sağladığı düşünülen, her mizah kuramına uygun ikişer fıkra olmak üzere toplam altı fıkra seçildikten sonra, bir okul öncesi eğitimi uzmanından ve iki okul öncesi öğretmeninden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan fıkraların çocuklara uygun olma durumlarını 1’den 5’e kadar derecelendirmeleri istenmiştir. Her kurama uygun iki fıkradan en yüksek puanı alan fıkra olmak üzere toplamda üç adet Nasreddin Hoca fıkrası araştırmada kullanılmak üzere seçilmiştir. Ardından her fıkraya ait ikişer resim seçilerek, bu fıkraları anlatmada ne kadar etkili olacağı konusunda uzman görüşü alınmış ve en yüksek puanı alan resimlerin araştırmada kullanılmasına karar verilmiştir. Araştırmada; “Ben Zaten İnecektim” (Sakaoğlu, Alptekin, 2014), “Uykusu Kaçmış Da” (Köprülü, 2004’ten aktaran Bayraktar, 2010) ve “Eşeğin Yönü” (Özçelik, 2005) fıkraları, bu fıkralara ilişkin üç resim ve bir Nasreddin Hoca resmi kullanılmıştır.

Çalışmanın gerçekleştirildiği okuldaki tam gün eğitim veren beş sınıftaki tüm çocukların ailelerine Aydınlatıcı Onam Formu gönderilmiştir. Ailesi formu imzalayan tüm çocuklara çalışmaya katılmayı isteyip istemediği sorulmuş ve gönüllü çocuklarla çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubundaki çocuklarla okuldaki boş rehberlik odasında bireysel olarak görüşülmüştür. Çocukla kısa bir sohbet gerçekleştirildikten sonra çocuğa Nasreddin Hoca’nın resmi gösterilerek tanıyıp tanımadığını sorularak çalışmaya başlanılmıştır. Görüşme formundaki sorular çocuğa sorulup cevapları not alındıktan sonra, kendisine birkaç tane Nasreddin Hoca fıkrası anlatılacağı söylenmiştir. İlk fıkraya yönelik resim çocuğun önüne konulmuş, kısa bir süre resmi incelemesi için fırsat verilmiştir. Bu sırada araştırmacı tarafından çocuğun resme gülme durumu güldü/gülmedi şeklinde forma not edilmiştir. Ardından fıkra anlatılmış ve çocuğun fıkrayı dinlerken gülme durumu güldü/gülmedi şeklinde forma not edilmiştir. Her fıkra anlatıldıktan çocuğa fıkrayı daha önceden duyup duymadığına, fıkrayı komik bulma durumuna, neresinin komik olduğuna ilişkin sorular sorulmuştur. Her bir görüşme 5-12 dakika arasında sürmüştür.

3. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri tümevarımsal analiz yöntemlerinden içerik analizi ile analiz edilmiştir. Tümevarım analizi, verileri tanımlama, kodlama ve sınıflandırma sürecidir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde öncelikle kodlar çıkartılır, ardından bu kodlar doğrultusunda kategoriler oluşturulur (Creswell, 2013). Bu çalışmada da çocukların Nasreddin Hoca'ya yönelik görüşleri kodlanmış ve bu kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur.

İlk aşamada görüşme formlarında yer alan tüm veriler excel belgesine girilmiştir. Araştırmacı tarafından her bir araştırma sorusuna yönelik kodlamalar yapılmış. Kodlamaların ortak özellikleri incelenerek kategoriler oluşturulmuştur. Ardından verilerin girildiği belge okul öncesi eğitimi alanında doktora derecesine sahip bir uzmana gönderilmiştir. Uzmanın çocukların Nasreddin Hoca'yı öğrenme yolları, Nasreddin Hoca hakkındaki görüşleri ve fıkralarda komik buldukları kısımların yer aldığı verileri kodlamaları istenmiştir. Diğer verilerin uzman tarafından kodlanmasının istenmemesinin nedeni evet/hayır şeklinde cevap verilen sorulardan elde edilmiş olmasıdır. Kodlayıcılar arasındaki uyum, Miles ve Huberman (1994)'in güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyum = $223 / (223 + 12) \times 100 = \%94$ olarak hesaplanmıştır. Bu uyumun %70 ve üzeri olması beklenir. Kodlayıcıların değerlendirilmesindeki farklı kodlar tartışılarak ortak bir fikre varılmıştır.

İçerik analizi sonucunda elde edilen kategoriler ve kodlar; yüzde ve frekans değerleri verilerek tablolaştırılmıştır. Çalışma grubundaki çocukların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak çalışmanın güvenilirliği artırılmıştır.

BULGULAR

Bulgular alt problemlere uygun olarak, çocukların Nasreddin Hoca'ya ilişkin görüşleri ve çocukların fıkralara ilişkin görüşleri olmak üzere iki kısımda ele alınmıştır:

1. Çocukların Nasreddin Hoca'ya İlişkin Görüşleri

Çalışma grubundaki çocuklara Nasreddin Hoca'nın resmi gösterilmiş ve "Resimdeki kişiyi tanıyor musun?" sorusu sorulmuştur. Tanımadığını ifade eden çocuklara "Resimdeki kişi Nasreddin Hoca. Nasreddin Hoca'yı tanıyor musun?" sorusu sorulmuştur. Her iki soruya da tanımiyorum yanıtını veren çocuklar "tanımama" kategorisine alınmıştır. Çocukların Nasreddin Hoca'yı tanıma durumları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma grubundaki çocukların Nasreddin Hoca'yı tanıma durumları

Kategoriler	N	%
Tanımama	9	15.3
Tanımama	50	84.7
Toplam	59	100

Tablo 2'de çalışma grubundaki 50 çocuğun Nasreddin Hoca'yı tanıdığı, 9 çocuğun ise tanımadığı görülmektedir. Nasreddin Hoca'yı tanımayan 9 çocuktan 6'sı 48-60 aylık, 3'ü ise 61-73 aylıktır.

Nasreddin Hoca'yı tanıdığını ifade eden 50 çocuktan 40'ı Nasreddin Hoca'nın resmini gördüğünde "Evet tanıyorum, Nasreddin Hoca" şeklinde cevap vermiştir. 3 çocuğun tanıdığını ama ismini unuttuğunu, 7 çocuğun ise resimden tanıyamayınca araştırmacının "Resimdeki kişi Nasreddin Hoca. Nasreddin Hoca'yı tanıyor musun?" diye sorduktan sonra tanıdığını ifade ettiği bulunmuştur. Nasreddin Hoca'yı tanıdığını ifade çocuklara Nasreddin Hoca'yı nereden öğrendikleri sorularak verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Çocukların Nasreddin Hoca'yı öğrenme yolları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Çalışma grubundaki çocukların Nasreddin Hoca'yı öğrenme yolları

Kategoriler	N	%
Çizgi film/Televizyon	43	86.0
Okul	3	6.0
Kitap	2	4.0
Yapboz	1	2.0
Annesi	1	2.0
Toplam	50	100,0

Tablo 3'te çalışma grubundaki 43 çocuğun Nasreddin Hoca'yı çizgi film/televizyondan, 3 çocuğun okuldan, 2 çocuğun kitaptan, 1 çocuğun yapbozdan, 1 çocuğun ise annesinden öğrendiği görülmektedir. Çocuklardan bazılarının ifadeleri şöyledir:

Çizgi filmlerde onların çocuğu var. Oradan tanıyorum. (Ç41, K, 60 aylık)

Çünkü onun etkinliğini yaptık okulda. (Ç6, K, 59 aylık)

Hikayesi var oradan. Kitabını yeni aldık. (Ç32, K, 61 aylık)

Nasreddin Hoca'yı tanıdığını ifade çocuklara Nasreddin Hoca ile ilgili neler bildikleri, Nasreddin Hoca'nın nasıl biri olduğu sorularak cevapları analiz edilmiştir. Bazı çocukların ifadeleri birden fazla kategoride yer almaktadır. Çocukların Nasreddin Hoca hakkındaki görüşleri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Çalışma grubundaki çocukların Nasreddin Hoca hakkındaki görüşleri

Kategoriler	Kodlar	f
Çizgi filmine ilişkin açıklamalar	Eşeği (ineği, atı, keçisi, geyiği) olması	10
	Ağaç evde/ormanda yaşaması	7
	Çocukları olması	5
	Eşeğe ters binmesi	4
	Zaman yolcusu olması	3
Kişilik özelliklerine ilişkin açıklamalar	Komik olması	5
	İyi olması	2
Fiziksel özelliklerine ilişkin açıklamalar	Yaşlı olması	4
	Sakallı/bıyıklı olması	4
	Kavuşu(şapkası) olması	3
Fıkralarına ilişkin açıklamalar	Göle maya çalması	1
	Kürkünü(kıyafetini) yemeğe sokması	1
Cevap yok		11

Tablo 4'te çalışma grubundaki çocukların Nasreddin Hoca hakkındaki görüşlerinin çizgi filmine, kişilik özelliklerine, fiziksel özelliklerine ve fıkralarına ilişkin açıklamalar ve cevap yok olmak üzere beş kategoride ele alındığı görülmektedir. Çocuklar en fazla çizgi filme ilişkin açıklamalar kategorisinde cevap vermişlerdir. Çocuklar en fazla Nasreddin Hoca'nın eşeği (ineği, atı, keçisi, geyiği) olması, ağaç evde/ormanda yaşaması, çocukları olması ve komik olması şeklinde cevap vermişlerdir. Çocuklardan bazılarının ifadeleri şöyledir:

Ağaç evde yaşıyor. Onun eşeği var. Eşeğine ters biniyor. (Ç6, K, 60 aylık)

Onun eşeği var. Gezintiye çıkmak istiyor. Yürüyüşe çıkıyor eşeği ile. (Ç29, K, 62 aylık)

Zaman yolcusu olduğunu biliyorum. Filmde Kerim, Ayşe, Zehra diye çocukları olduğunu biliyorum. (Ç8, K, 65 aylık)

Komik birisi. Şaka yapan birisi. Bilmeceler soran bir kişi. (Ç24, K, 66 aylık)

Yaşlı, sakallı, şapkalı. (Ç28, K, 62 aylık)

Komik. Bir kitapta görmüştüm kıyafetini yanlışlıkla çorbaya sokmuştu. (Ç26, K, 67 aylık)

2. Çocukların Fıkralara İlişkin Görüşleri

Çalışma grubundaki çocuklara "Fıkra ne demek biliyor musun?" sorusu sorulmuştur. Ardından çocuklara birkaç Nasreddin Hoca fıkrası anlatılacağı söylenmiştir. Sıra ile fıkra resimleri masaya konularak

üç farklı fıkra anlatılmıştır. Her fıkra anlatıldıktan sonra çocuklara bu fıkrayı daha önce duyup duymadıkları, komik bulup bulmadıkları ve neresini komik buldukları sorulmuştur. Ayrıca araştırmacı tarafından çocuğun fıkranın resmine ve fıkra anlatırken gülme durumuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Çocukların fıkranın ne demek olduğunu bilme durumları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Çalışma grubundaki çocukların fıkranın ne demek olduğunu bilme durumları

Kategoriler	N	%
Bilme	2	3.3
Bilmeme	57	96.7
Toplam	59	100

Tablo 5'te çalışma grubundaki 57 çocuğun fıkranın ne demek olduğunu bilmediği, 2 çocuğun ise bildiği görülmektedir. Çocuklardan bazılarının ifadeleri şöyledir:

Biliyorum. Nasreddin Hoca ile ilgili. (Ç45, E, 49 aylık)

Evet bir masal. (Ç5, E, 65 aylık)

Fıkranın ne demek olduğunu bilen 2 çocuğa bildiği bir fıkra olup olmadığı sorulmuştur. Ancak çocuklar bildikleri bir fıkra olmadığını ifade etmişlerdir.

Çalışma grubundaki çocuklara fıkra anlatıldıktan sonra bu fıkrayı daha önce duyup duymadığı sorulmuştur. Çocukların anlatılan fıkraları daha önceden duyma durumları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Çalışma grubundaki çocukların anlatılan fıkraları daha önce duyma durumları

Kategoriler	Eşeğin Yönü		Ben Zaten İnecektim		Uykusu Kaçmış Da	
	N	%	N	%	N	%
Duyma	2	3.3	0	0	0	0
Duymama	57	96.7	59	100	59	100
Toplam	59	100	59	100	59	100

Tablo 6'da çalışma grubundaki 2 çocuğun "Eşeğin Yönü" fıkrasını duyduğu 57 çocuğun ise duymadığı görülmektedir. Çocuklardan hiçbirinin "Ben Zaten İnecektim" ve "Uykusu Kaçmış Da" fıkralarını duymadığı görülmektedir. "Eşeğin Yönü" fıkrasını duyan 2 çocuğun ifadeleri şu şekildedir:

Ama sonunu değil, kitabında resmini görmüştüm. (Ç9, E, 69 aylık)

Kütüphaneye gittiğimde duydum. (Ç24, K, 66 aylık)

Çocuklara "Sence bu fıkra komik mi? sorusu yöneltilmiştir. Çocukların fıkraları komik bulma durumları Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Çalışma grubundaki çocukların fıkraları komik bulma durumları

Kategoriler	Eşeğin Yönü		Ben Zaten İnecektim		Uykusu Kaçmış Da	
	N	%	N	%	N	%
Komik	44	74.6	34	57.6	41	69.5
Komik değil	15	25.4	25	42.4	18	30.5
Toplam	59	100	59	100	59	100

Tablo 7'de "Eşeğin Yönü" fıkrasını 44 çocuğun komik bulduğu, 15 çocuğun komik bulmadığı; "Ben Zaten İnecektim" fıkrasını 34 çocuğun komik bulduğu, 25 çocuğun komik bulmadığı; "Uykusu Kaçmış Da" fıkrasını 41 çocuğun komik bulduğu, 18 çocuğun komik bulmadığı görülmektedir. Çocukların en fazla "Eşeğin Yönü" fıkrasını komik buldukları, en az "Ben Zaten İnecektim" fıkrasını komik buldukları görülmektedir.

"Ben Zaten İnecektim" fıkrasının komik olmadığını belirten çocuklardan bazılarının(n:8) fıkrada alay edildiği, düşünme gülünmeyeceği, dalga geçmenin kötü bir şey olduğu gibi gerekçeler sunarak fıkrayı komik bulmadıklarını ifade etmeleri dikkat çekmiştir:

Çünkü dalga geçmek kötü bir şeydir. (Ç1, K, 70 aylık)

Çünkü birisi düşünce o adam sinir olur gülerse. (Ç7, E, 60 aylık)

Düştüğüne çocuklar güldüğü için komik değil. (Ç32, K, 61 aylık)

Fıkraları komik bulduğunu ifade eden çocuklara neresini komik buldukları sorulmuştur. Bazı çocukların ifadeleri iki kategoride birden yer almaktadır. Çocukların fıkralarda komik buldukları kısımlar Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Çalışma grubundaki çocukların fıkralarda komik buldukları kısımlar

Fıkranın adı	Komik bulunan kısım	f
Eşeğin Yönü	Fıkradaki temel tutarsızlık (Nasreddin Hoca'nın eşeğe ters binmesi)	33
	Fıkranın resmindeki tutarsızlık (kafası, sakalı vb.)	8
	Fıkradaki nükte (eşeğin yönü ters demesi)	4
Ben Zaten İnecektim	Fıkradaki temel tutarsızlık (Nasreddin Hoca'nın düşmesi)	26
	Fıkranın resmindeki tutarsızlık (adamın ağzı, büyük burnu vb.)	5
	Fıkradaki nükte (zaten inecektim demesi)	3
Uykusu Kaçmış da	Fıkradaki temel tutarsızlık (Nasreddin Hoca'nın uykusunun kaçması)	15
	Fıkradaki nükte (uykumu arıyorum demesi)	12
	Fıkranın içeriğindeki tutarsızlık (geç saatte dışarıda olması vb.)	10
	Fıkranın resmindeki tutarsızlık (kel kafası, ağzı, bıyığı, vb.)	9

Tablo 8'de tüm fıkralarda çocukların en fazla fıkradaki temel tutarsızlığı komik bulduğu görülmektedir. Çocukların çoğunun fıkralardaki nükteleri anlamadıkları bulunmuştur. Çocuklar en fazla "Uykusu Kaçmış Da" fıkrasındaki nükteleri anlamışlardır. Çocukların fıkraların içeriğindeki ve resimlerindeki diğer tutarsız durumları da komik buldukları sonucuna varılmıştır.

Çocuklardan bazılarının "Eşeğin Yönü" fıkrasında komik buldukları kısımlara yönelik ifadeleri şu şekildedir:

Ters oturması komik geldi (Ç2, E, 57 aylık)

Eşeğe ters binmesi ve eşeğin dilini açması. (Ç19, K, 71 aylık)

Yanakları komik (Ç40, K, 50 aylık)

Kendisi ters biniyor, eşeği suçluyor bir de. (Ç41, K, 60 aylık)

Çocuklardan bazılarının "Ben Zaten İnecektim" fıkrasında komik buldukları kısımlara yönelik ifadeleri şu şekildedir:

Düştüğü yer bana en komik gelen (Ç37, E, 65 aylık)

Çocukların birisi bacak açıyor gibi. Çocuğun burnu kocaman (Ç19, K, 71 aylık)

Eşekten düşmedim zaten inecektim kısmı (Ç25, K, 72 aylık)

Çocuklardan bazılarının "Uykusu Kaçmış Da" fıkrasında komik buldukları kısımlara yönelik ifadeleri şu şekildedir:

Uykusunun kaçması komik geldi. (Ç5, E, 65 aylık)

Burnu çok uzun ona güldüm. (Ç3, K, 62 aylık)

Dışarıya çıkması komik çünkü geceleri dışarıya çıkılmaz. (Ç14, K, 71 aylık)

Uykusunu kendisinin araması, pijama ile çıkması da komik. (Ç52, E, 61 aylık)

Çocukların fıkraların resmine ve anlatımına gülme durumları Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. Çalışma grubundaki çocukların fıkraların resmine ve anlatımına gülme durumları

Kategoriler	Eşeğin Yönü		Ben Zaten İnecektim				Uykusu Kaçmış Da					
	Resim		Anlatım		Resim		Anlatım		Resim		Anlatım	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Gülme	8	13.6	22	37.3	16	27.1	18	30.5	4	6.8	16	27.1
Gülmeme	51	86.4	37	62.7	43	72.9	41	69.5	55	93.2	43	72.9
Toplam	59	100	59	100	59	100	59	100	59	100	59	100

Tablo 9'da "Eşeğin Yönü" fıkrasının resmine 8 çocuğun güldüğü, 51 çocuğun gülmediği; anlatımına 22 çocuğun güldüğü, 37 çocuğun gülmediği görülmektedir. "Ben Zaten İnecektim" fıkrasının resmine 16

çocuğun güldüğü, 43 çocuğun gülmediği; anlatımına 18 çocuğun güldüğü, 41 çocuğun gülmediği görülmektedir. "Uykusu Kaçmış Da" fıkrasının resmine ise 4 çocuğun güldüğü, 55 çocuğun gülmediği; anlatımına 16 çocuğun güldüğü, 43 çocuğun gülmediği görülmektedir. Çocukların anlatımına en fazla güldüğü fıkra "Eşeğin Yönü", resmine en fazla güldüğü fıkra ise "Ben Zaten İnecektim" fıkrasıdır.

Çalışma grubundaki çocukların fıkraları komik bulma durumları ile gülme durumları arasındaki ilişki Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Fıkraları komik bulma ile gülme ilişkisi

Kategoriler		Eşeğin Yönü			Ben Zaten İnecektim			Uykusu Kaçmış Da		
		n	%	%	n	%	%	n	%	%
İlişkili	Komik bulma ve gülme	21	35.6	55.9	16	27.1	57.6	15	25.4	50.8
	Komik bulmama ve hiç gülmeme	12	20.3		18	30.5		15	25.4	
İlişkisiz	Komik bulma ama hiç gülmeme	16	27.1	32.2	11	18.6	30.5	20	33.9	37.3
	Komik bulmama ama gülme	3	5.1		7	11.9		2	3.4	
Diğer	Resme/anlatıma gülmeyip "Komik mi?" sorusundan sonra komik diyerek gülme	7	11.9	11.9	7	11.9	11.9	7	11.9	11.9
Toplam		59	100	100	59	100	100	59	100	100

Tablo 10'da ilişkili olma kategorisinde, çocukların gülme tepkisi ile komik bulma durumlarının uyumunun "Eşeğin Yönü" fıkrasında %55.9, "Ben Zaten İnecektim" fıkrasında %57.6, "Uykusu Kaçmış Da" fıkrasında %50.8 şeklinde gerçekleştiği görülmektedir.

İlişkisiz olma kategorisinde, çocukların gülme tepkisi ile komik bulma durumlarının uyumsuzluğun "Eşeğin Yönü" fıkrasında %32.2, "Ben Zaten İnecektim" fıkrasında %30.5, "Uykusu Kaçmış Da" fıkrasında %37.6 şeklinde gerçekleştiği görülmektedir.

Diğer kategorisinde, her fıkra için çocukların %11,9'unun fıkranın resmi gösterildiğinde ya da anlatıldığında gülmediği ancak fıkranın komik olup olmadığı sorulduğunda komik bulduklarını söyleyerek güldükleri görülmektedir.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma okul öncesi çocuklarının Nasreddin Hoca ve Nasreddin Hoca fıkralarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların çoğunun Nasreddin Hoca'yı tanıdığı görülmüştür. Bulut ve Kuşdemir (2013)'in çalışmasında da benzer şekilde beşinci sınıfa giden öğrencilerin tamamının Nasreddin Hoca'yı tanıdıkları ortaya çıkmıştır. Nalbantoğlu (2009) 'nun çalışmasında ise bu çalışmanın aksine okul öncesi dönemdeki çocukların Nasreddin Hoca'yı tanımadıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmada çocukların çoğunun çizgi film/televizyon aracılığıyla Nasreddin Hoca'yı tanıdığı ve Nasreddin Hoca hakkındaki görüşlerini ifade ederken çizgi filmine ilişkin açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Bozkurt (2017)'un çalışmasında ise ilkökul dördüncü sınıfa devam eden çocukların çoğunun Nasreddin Hoca hakkında bildiklerini kitaplardan, öğretmenlerden ve anne babasından öğrendiği bulunmuştur. Bu farklılığın, 2019 yılında TRT Çocuk kanalında Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu adlı çizgi filmin yayınlanmaya başlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu çalışmada sadece birkaç çocuğun Nasreddin Hoca'yı okuldan ve kitaplardan öğrendiğini ifade etmesi okul öncesi eğitim ortamlarında ya da okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik kitaplarda yeterince Nasreddin Hoca'ya yer verilmemiş olmasından kaynaklanmış olabilir.

Nasreddin Hoca deyince ilk aklı gelen fıkralar ve gülmek olsa da O yalnızca insanları güldüren, çocukları eğlendiren komik bir kişi değil, mizah unsuru ile birlikte düşünmeyi de ön plana çıkaran bir kişidir (Duran, 2012). Çalışma grubundaki çocukların Nasreddin Hoca hakkındaki görüşleri incelendiğinde komik ve eğlenceli olmasına çok az vurgu yapıldığı, akıllı olmasına ise hiç vurgu yapılmadığı görülmüştür.

Alanyazındaki çalışmalarda (Bozkurt, 2017; Bulut ve Kuşdemir, 2013; Duran, 2012; Urgan, Cevher ve Kurt, 2017) ilkököl ve ortaokuldaki çocukların çoğunun Nasreddin Hoca'yı komik ve eğlenceli biri olarak açıkladıkları görülmüştür. Ayrıca bazı çalışmalarda (Bulut ve Kuşdemir, 2013; Duran, 2012) Nasreddin Hoca'yı hazır cevap ve zeki olarak açıklayan çocuklar olduğu görülmüştür. Bu farklılığın bu çalışmanın okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapılmış olmasından kaynaklanmış olabileceği söylenebilir. Ancak temel nedenin bu çalışmadaki çocukların Nasreddin Hoca'yı tam anlamıyla tanımaması ve bildiklerinin çizgi filmde izledikleriyle sınırlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmada çocukların tamamına yakınının fıkranın ne demek olduğunu bilmediği, anlatılan fıkraları daha önce duymadığını ifade ettikleri düşünüldüğünde çocukların fıkralarındaki Nasreddin Hoca'yı tanımadıkları söylenebilir. Çünkü Nasreddin Hoca fıkralarında eğlendiren, eğiten ve düşündürten pek çok nokta bulunmaktadır (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009). Çocuklar Nasreddin Hoca'yı çizgi filmde tanıdıklarını belirtmişlerdir. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu adlı çizgi film şüphesiz ki çocukların Nasreddin Hoca'yı tanımada etkili bir araçtır. Ancak çizgi filmin, Nasreddin Hoca'nın kişilik özelliklerini tanıtmada tek başına yeterli olmadığı, bunun eğitim ortamında da Nasreddin Hoca'ya ilişkin kitaplarla, karikatürlerle ve etkinliklerle desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Yılar ve Kakşa (2020) Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu adlı çizgi filmde Nasreddin Hoca'nın dönüşüme uğrayarak fıkralarından bağımsız bir karakter olarak yer aldığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada çocukların tamamına yakınının fıkranın ne demek olduğunu bilmediği, anlatılan fıkraları daha önce duymadığını ifade ettikleri görülmüştür. Bulut ve Kuşdemir (2013)'in çalışmasında bu çalışmada da kullanılan "Zaten İnecektim", "Eşeğe Ters Binen Hoca" ve "Uykumu Arıyorum" fıkralarının öğrencilerin en bildikleri fıkralar olduğu tespit edilmiştir. Bozkurt (2017)'un çalışmasında en bilinen Nasreddin Hoca fıkralarının "Parayı Veren Düdüğü Çalar" ve "Kazan Doğurdu" olduğu görülmüştür. Bu çalışmada çocukların fıkraları daha önce duymamış olmalarının okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan kitaplarda ve eğitim programlarında Nasreddin Hoca fıkralarına yeterince yer verilmemiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

"Eşeğin Yönü", fıkrası çocukların en komik buldukları ve anlatımına en fazla güldükleri fıkra olmuştur. Bunun iki durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Nasreddin Hoca'nın en bilinen özelliği eşeğe ters binmesidir ve çizgi filminde de buna sıklıkla yer verilmektedir. Bu nedenle çocuklar buna aşina olduklarından gülmüş ve komik bulmuş olabilirler. Klein (2003) çocukların mizahında hoşlandığı altı uyumsuzluk türü olduğunu ifade etmektedir. Bunlar; fiziksel tutarsızlık, çarpıtma/abartma, beklentilerin ihlali, bilinen davranışın ihlali, kavramsal düşüncenin ihlali ve dil kuralının ihlalidir. "Eşeğe ters binme" eylemi, çocuğun bildiği bir davranışın ihlalidir. Çocuklar bu uyumsuzluktan dolayı en fazla bu fıkraya gülmüş ve komik bulmuş olabilirler.

Çocuklardan bazıları fıkrada alay edildiği, düşünme gülünmeyeceği, dalga geçmenin kötü bir şey olduğu gibi gerekçeler sunarak "Ben Zaten İnecektim" fıkrasını komik bulmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu, çocukların bir kısmının üstünlük kuramı içerisinde yer alan ve saldırgan mizah içeren fıkraları komik bulmadıkları şeklinde değerlendirilmiştir. Akün (1997)'ün çalışmasında da benzer şekilde çocukların en çok kızdıklarını ifade ettikleri şakaların; zarar verici, onur kırıcı şakalar ve korkutma şakaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların tüm fıkralarda en fazla fıkradaki temel tutarsızlığı komik bulduğu görülmektedir. Çocukların çoğunun fıkralardaki nükteleri anlamadıkları görülmektedir. Çocuklar fıkraların içeriğindeki ve resimlerindeki diğer tutarsız durumları da komik bulmuştur. Duran (2012)'in beşinci sınıftaki, Kızıltan (2006)'ın birinci sınıftaki öğrencilerle yaptıkları çalışmalarda da çocukların fıkralardaki nükteleri yeterince anlamadığı görülmüştür. Çocukların Nasreddin Hoca'nın kel kafası, çocuğun burnunun büyüklüğü, Nasreddin Hoca'nın gece dışarı çıkması gibi tutarsızlıkları komik bulduklarını ifade etmeleri McGhee (2002)'nin mizah gelişim kuramına göre beklenen bir durumdur. Kurama göre kavramsal tutarsızlık evresinde olan 3-5 yaşındaki çocuklar nesnelerin özelliklerinin değiştirilmesine, abartılı özelliklere ve tutarsız davranışlara gülerler. Eskidemir Meral ve Koçer (2023)'in 2-11 yaşındaki çocukların mizah gelişimini incelediği çalışmada da bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde, kavramsal tutarsızlıklara en fazla 5 yaşındaki çocukların güldüğü tespit edilmiştir. McGhee (2002)'nin kuramına göre çocuklar 6/7 yaştan sonra çoklu anlamları ve yetişkin türü mizahı anlamaya başlarlar. Bu açıdan çocukların çoğunun fıkralardaki nükteleri anlamaması gelişimsel olarak çocuklardan beklenen bir durumdur ancak bazı çocukların nükteleri anladıkları görülmüştür. Bu durum çocukların gelişimindeki bireysel farklılıklarından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmanın amacı içerisinde yer almamasına rağmen görüşmeler sırasında bazı çocukların fıkraları komik bulduklarını ifade ettikleri halde gülmemeleri araştırmacının dikkatini çekmiştir. Bu nedenle fıkraları komik bulma ile gülme ilişkisi incelenmek istenmiştir. Yapılan analiz sonucunda çocukların yaklaşık yarısının komik buldukları fıkralara güldükleri ya da komik bulmadıkları fıkralara gülmedikleri bulunmuştur. Çocukların yaklaşık üçte birinin ise komik buldukları fıkralara gülmedikleri ya da komik bulmadıkları fıkralara güldükleri tespit edilmiştir. Ayrıca bazı çocuklar, fıkrayı dinlerken ya da resme bakarken gülmedikleri halde araştırmacı komik mi diye sorduktan sonra komik bulduklarını söyleyerek gülmüşlerdir. Suls (1972) mizahi unsuru komik bulmak için kişinin iki aşamadan geçmesi gerektiğini belirtir. İlk aşamada kişi can alıcı noktada bir tutarsızlıkla karşılaşılır. İkinci aşamada, bilişsel bir kural bulmak için bir tür problem çözme yoluna girer. İkinci aşama iki şekilde sonuçlanabilir. Eğer kişi kuralı bulur ve can alıcı noktanın kodlarını çözerse gülme gerçekleşir, bu kodları bulamazsa şaşırır (Suls, 1972). Ayrıca uyumsuzluk her zaman fark edilmeyebilir, duygusal ortam buna izin vermediği için anlamlı olmayabilir ya da anlaşılabilir (Baş ve Ulu, 2020). Fıkraları komik bulan ancak gülmeyen çocukların bir kısmının bu kodları çözme çabasıyla dolaylı olarak gülmemiş olabileceği düşünülmektedir. McGhee (2002) çocukların tutarsız bir durumla karşılaştıklarında "Aslanlar kitap okumazlar değil mi?" gibi sorular sorarak yetişkin onayını almak istediklerini ifade etmiştir. Çalışma grubundaki bazı çocukların da araştırmacı komik mi dedikten sonra gülmelerinin yetişkin onayını aldıktan sonra rahatlamalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda sunulan öneriler şu şekildedir:

Çocukların Nasreddin Hoca'ya ilişkin bilgilerinin zenginleşmesi ve mizah gelişimlerinin desteklenmesi açısından hem eğitim hem de ev ortamında Nasreddin Hoca'ya ilişkin kitaplara, Nasreddin Hoca fıkralarına, karikatürlere ve etkinliklere yer verilmesi önerilmektedir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklar gelişimsel özelliklerinden dolayı Nasreddin Hoca fıkralarındaki nükteli anlamada yeterli olmasalar da fıkralarda komik buldukları ve güldükleri unsurların olduğu görülmüştür. Bu açıdan Nasreddin Hoca fıkralarının okul öncesi eğitim programlarında yer almasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Nasreddin Hoca'ya ilişkin üretilen içeriklerde (çizgi film, kitap, tiyatro vb.) Nasreddin Hoca'nın özüne sadık kalınması ve fıkralarının bu içeriklerde yer alması gerektiği, ayrıca bu içerikleri kullanacak eğitimcilerin ve ailelerin de bunları çocuğa uygunluğu açısından incelemesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çocukların Nasreddin Hoca ve fıkralarına ilişkin görüşlerinin yaşa ve cinsiyete göre incelendiği çalışmalar yapılabilir.

Farklı okul türlerindeki, farklı şehirlerdeki çocukların Nasreddin Hoca hakkındaki görüşlerinin incelendiği araştırmalar yapılabilir.

Çocukların bir mizah unsurunu komik bulmaları ile gülmeleri arasındaki ilişki, farklı mizah materyalleri (komik videolar, uyumsuz resimler vb.) kullanılarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Akün, D. (1997). *9- 11 yaş çocuklarında mizah duygusunun gelişimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Arcı, A. F. (2018). Eğitsel yönleriyle Nasreddin Hoca fıkraları: Bir içerik analizi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 602- 621.
- Baş, B. ve Ulu, E. (2020). "Mizahın sınırları: "Gülme" nin memleketi olur mu?". *Milli Folklor*, 16(127), 143-155.
- Bayraktar, Z. (2010). *Mizah teorileri ve mizah teorilerine göre Nasreddin Hoca fıkralarının tahlili*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Boratav, P. N. (2006). *Nasreddin Hoca*. İstanbul: Kırmızı Yay.
- Bozkurt, M. (2017). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin Nasreddin Hoca alguları*. *TURAN-SAM*, 9(34), 8-15.
- Bulut, P., ve Kuşdemir, Y. (2013). Çocuk gözüyle Nasreddin Hoca. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 101-112. <https://doi.org/10.14686/201321983>

- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative research methods*. M. Bütün & S. B Demir, Çev.(Eds.).İstanbul: Siyasal.
- Duran, E. (2012). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Nasreddin Hoca ve Keloğlan'a ilişkin bilgi ve algı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(2), 371-384.
- Ekici, M. (2009). Gülme teorileri ve Nasreddin Hoca fıkraları. 21. yüzyılı Nasreddin Hoca ile anlamak uluslararası sempozyum bildiri kitabı (s.271-280). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Erdal, G. ve Erdal, K. (2017). Çocuk kitaplarında Nasrettin Hoca tipler ve bilinçaltı mesaj. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (62), 88-97.
- Eskidemir Meral, S., & Koçer, H. (2023). Humor development in preschool and primary school children in Türkiye. *Problems of Education in the 21st Century*, 81(3), 374387. <https://doi.org/10.33225/pec/23.81.374>
- Güler, Ç. ve Güler, B. U. (2010). *Mizah, gülme ve gülme bilimi*. Ankara: Yazıt Yayıncılık.
- Gülşen, H. (2012). Nasrettin Hoca ve Till Eulenspiegel üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Electronic Turkish Studies*, 7(4), 1863-1874.
- Kabadayı, A. (2005). Nasreddin Hoca fıkralarının okul öncesi eğitimde kullanılmasına yönelik bilgisayar tabanlı bir model önerisi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 1-20.
- Karakuş, N. (2017). Çocuk kitaplarındaki Nasreddin Hoca. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(10), 236-252.
- Keskin, F. (2015). *Çocuk tiyatrosunda güldürü elde etme yöntemleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Kızıltan, N. (2006). Fıkra metinlerinin kız ve erkek çocuklar tarafından algılanışı. *Dil Dergisi*, 134, 7-30.
- Klein, A. J. (2003). Introduction: A global perspective of humor. In A. J. Klein (Ed.), *Humor in children's lives: A guidebook for practitioners* (pp. 3-15). Westport, CT: Praeger.
- McGhee, P. E. (2002). *Understanding and promoting the development of children's humor*. United States of America: Kendall/Hunt Publishing Company.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, çev.). Ankara: Nobel.
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage Publication.
- Morreall, J. (1997). *Gülmeyi ciddiye almak*. (Çev. K. Aysevener, Ş. Soyer) İstanbul: İris Yayıncılık.
- Nalbantoğlu, A. (2009). "21. yüzyıl Türk çocukları: Nasreddin Hoca'yı tanıyanınız var mı? Nasreddin Hoca ile ilgili anaokulu uygulama örnekleri". 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile anlamak uluslararası sempozyum bildiri kitabı (s.541-553). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Özçelik, M. (2005). *Nasreddin Hoca*. Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. Baskıdan Çeviri). M. Bütün & S. B Demir, Çev. (Eds.). Ankara: Pegem Akademi.
- Sakaoğlu, S., Alptekin, A.B. (2009). *Nasreddin Hoca*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Suls, J. M. (1972). A two-stage model for the appreciation of jokes and cartoons: An information- processing analysis. J. H. Goldstein ve P. E. McGhee (Eds.), *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues* (pp. 81– 100). New York: Academic Press.
- Tıgılı, G. (2019). *A Philosophical inquiry into Nasreddin Hodja stories*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Toprakçı, E. (2012). Rethinking classroom management: A new perspective, a new horizon, *e-international journal of educational research* 3(3), 84-110. Retrieved from: <http://www.e-ijer.com/en/download/article-file/89768>
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf yönetimi*, Ankara: Pegem
- Tör, N. (1992). *Türkçe ve Rumca söylenen Nasreddin Hoca fıkraları üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Türkmen, F. (2013). *Seyyid Burhaneddin Çelebi- Letâif-i Nasreddin Hoca-Nasreddin Hoca lâtifeleri (Burhaniye tercümesi) inceleme-şerh*. İstanbul: Büyüyenay Yay.
- Ungan, S., Cevher, T. Y. ve Kurt, E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin Nasrettin Hoca ile ilgili algılarının belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (1) , 179-188.
- Yalçıntaş, E. & Kartal, H. (2023). Children's sense of humor and humor in the classroom. *E-International Journal of Educational Research*, 14(1), 20-36. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1124944>
- Yılar, Ö. & Kakşa, M. H. (2020). Geçmişten günümüze Nasreddin Hoca çizgi filmleri üzerinde karşılaştırmalı bir inceleme. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 513-538. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.757250>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı). Ankara: Seçkin.